

1934

1934. január 7.

A *Tiszavidék* beszámolója szerint: Országos bizottságot szerveztek a magyar tanítóképzédei diákok segélyezésére. 1934. január 21-én megjelentetett *Kétszer ad, ki gyorsan ad* című cikkében visszatért a támogatás kérdésére.

A szabadkai Népkör együttese színre vitte Móricz Zsigmond *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* című vígjátékát.

Garay 2012, 59.

1934. január 15.

A közoktatási minisztérium a magyar tanerők nyelvvizsgájának kérdését próbálta rendezni. Újabb nyelvvizsgákat rendeltek el, de ezúttal azonban annyit megtettek, hogy azoknak, akik sikeresen vizsgáztak, a báni vizsgáztató bizottság bizonyítványt állított ki.

Csuka 1995, 426.

1934. január 25.

A szabadkai Népkör együttese nagy sikerrel mutatta be Herczeg Ferenc *Kék róka* című vígjátékát.

Garay 2012, 60.

1934. február 5.

A jugoszláv külpolitika sikerét jelentette, hogy Athénban aláírták a balkáni egyezményt, amely minden időkre biztosította a balkáni államok területi épségét. Ezt az egyezményt később Törökország is aláírta, Bulgária azonban nem.

Csuka 1995, 426.

1934. február 25.

Czirák Imre, az óbecsei Alsóvárosi Katholikus Kör közgyűlésén megtartott beszámolójában kiemelte: „A kultúrmunka sohasem értéktelen, még akkor sem, ha a rendelkezésre álló anyag és az eszközök egyszerűek”. (*Tiszavidék*)

1934. április 4.

Svalb Miklós a következő levelet intézte Babits Mihályhoz:

Szabadka, 1934. [?] ápr. 4.

Szeretett Mester,
ismeretlenül írja Önhöz levelét a jugoszláviai magyar írás egy szerény harcosa, bízva abban, hogy kedves Mester, bizonyára kötelességének érzi majd a kicsin és küszködőn segíteni. Jugoszláviai magyar írónak lenni már maga is nagyfokú szerénység, mert ki tud ezekről a mindennapi kenyérért küzdő, a kultúra végvárait kitett egyszerű katonákról, ki érdeklődik a műveik iránt, amelyeket robotos életünk pillanatnyi szabadsága alatt izzadunk ki? A hivatalos magyar irodalmi körökben meg éppen semmit sem tudnak rólunk, hiszen amazok ott, túl a határon, annyira elfoglaltak a saját ügyeikkel-bajaikkal. Hát ki érez velünk, akik az érdektelenség száraz kenyérét esszük a zsíros bácskai földön? Mert jó föld ez a bácskai: dúsan adja a búzát, a bort, de életünk szebbik, magasztosabb felét – a kultúrát – eltemeti a maga könyörtelen feketeségébe.

Nem akarom Önt untatni kesergéssel, amikor a jugoszláviai magyar írás elhagyatottságát teszem szóvá, de ennek egyszer mégis csak véget kell vetni!

Rátérek tehát a tárgyra: Az itteni olvasóközönség nem akar rólunk tudomást venni, nem akarja felismerni, hogy akik itt élnek ebben az elrugaskodott környezetben, tudnak, akarnak. A magyarországi írókért viszont nagy érdeklődés mutatkozik meg, ami utóvégre nem lenne baj, ha nem mi innánk meg a levét. Ilyen körülmények között egyetlen kiadó sem vállalkozik arra, hogy itteni író művét adja ki. Magunknak kell tehát könyveinket kihízni, mégpedig oly módon, hogy a nyomdaköltségeket magunk viseljük, azután meg házalhatunk a könyveinkkel körömszakadtáig.

Kérésem a következő: Az itteni *Híd* című folyóirat kiadásában most fog megjelenni *Egye-*

dül a szavak súlya alatt című verseskötetem. Nagyon szeretném, ha kedves Mester a könyv elé rövid méltatást írna, természetesen nem csak a versekről, hanem általában a jugoszláviai magyar irodalomról, már amennyire ismeri az itteni viszonyokat. Kérésem – lehet – kissé merész, de a helyzet kényszerít, és annyira szeretném, ha kedves Mester buzdító szavainak hatása alatt fokozott munkával terjeszthetnénk itt az elárult magyar kultúrát. A mellékelt versek egy része már megjelent különböző lapokban, a versek nagy része azonban most lát először napvilágot.

Magamról a következőket:

Szegeden születtem 1905-ben, a körülmények még 1910-ben hoztak át Szabadkára, különböző fiatalkori foglalkozások után 1930-ban az újságírásnál kötöttem ki. 1933-ban *Fiú a konyhából* címmel regényem jelent meg, amely a viszonyokhoz mérten meglehetősen sikert aratott.

Nem tudom hinni, hogy a szeretett Mester elutasítaná a kérésemet, hiszen az nem okoz Önnek fáradtságot és – azt hiszem – a saját személyes nimbuszát sem csorbítaná.

Tehát abban a biztos reményben, hogy a szeretett Mester mielőbb válaszol nehéz elhatározással küldött levelemre, maradok örökké hálás híve és tisztelője Svalb Miklós, Subotica (Jugoszlávia) *Reggeli Újság*. („*Engem nem látott senki még*”. *Babits-olvasókönyv II.* Budapest, 1999, Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 495–497.)

1934. április 7.

Szabadkán Kiss Vilmos (Magister) szerkesztésében megjelent a *Hétről–Hétre* című irodalmi hetilap – vagy ahogyan magát hirdette – a vasárnapi magazin első száma. A beköszönő írás szerint „nem üzleti vállalkozás, hanem kultúrákció” volt a kezdeményezés. Mindössze két évig jelentett publikációs lehetőséget a délvidéki magyar írók számára, utolsó száma 1935. március 24-én került az olvasók kezébe.

1934. április 14.

A Dunai bánóság 1934. április 14-én kelt 25760/II.-2. számú rendeletével az egyesületekről szóló törvény alapján betiltotta a becskerei Közművelődési Egyesület működését. A döntés ellen fellebbezést adtak be a belügyminisztériumhoz, amelyet az május 29-én kelt 19459. számú határozatával, mint alaptalan kérelmet elutasított, és a bánóság határozatát jogerőre emelte. A szabadkai rendőrfőnök, miután jogerőssé vált a becskerei Közművelődési Egyesület betiltása, a szabadkai Népkört, mint a Közművelődési Egyesület fiókját feloszlatta, annak minden ingó és ingatlan vagyonát a fennálló törvényes rendelkezések értelmében lefoglalta. A rendőrfőnök indoklása az volt, hogy abból a levélből, amelyet dr. Streliczky Dénes, a Népkör levélborítékjában és levélpapírján intézett hozzá, kitűnik, hogy a Népkör a feloszlattott Közművelődési Egyesület fiókja, miután mind a levélpapíron mind pedig a borítékon az állt: Népkör Magyar Közművelődési Egyesület.

Garay 2012, 65.

1934. április 20.

A belgrádi *Politika* alaptalannak tartotta azokat a vádakot, amelyek arról szóltak, hogy a jugoszláviai magyarok nem kapnak Magyarországra szóló útlevelet.

Csuka 1995, 427.

1934. április 22.

Megszűnt a Deák Leó vezette zombori Magyar Közművelődési Egyesület.

Bokréta 1940, 66.

1934. május 1.

A Narodna odbrana 14 pontból álló programot hozott nyilvánosságra, amelyben kifejtette, hogy a kisebbségeknek Belgrád felé kell fordulniuk, ahonnan minden jót meg fognak kapni, és semmi esetre sem szabad Budapest felé tekinteniük, ahonnan csupán nemzeti és anyagi egészen-

ciájuk pusztulása következhet. [...] A zsidókkal szemben sem volt a diktatórikus kormányzat túlságosan megértő.

Csuka 1995, 427.

1934. május 12.

Magyarország a Népszövetségben panaszt nyújtott be Jugoszlávia ellen a folyamatos határsértések miatt.

Benda 1983, 931.

1934. június 9.

A délvidéki magyarság legnagyobb kultúregyesületét, a szabadkai Népkört Preradovics Áca szabadkai rendőrfőnök arra való hivatkozással, hogy a Népkör a becskerekai Közművelődési Egyesület fiókjá, betiltotta, miután már előzőleg megtörtént a becskerekai Közművelődési Egyesület feloszlata is. A Népkör csak csatlakozott a becskerekai egyesülethez, de nem volt annak része, nem függött tőle. A Népkör vagyonát lefoglalták, és gondnokává dr. Nagy Ödönt nevezték ki.

Csuka 1995, 428.

1934. június

Az Avala hírügynökség közölte, hogy Jugoszlávia formális vádat emelt Magyarország ellen, hogy a határ mentén menedéket ad a horvát emigránsoknak, akik onnan sorozatos merényleteket készítenek elő. A *Politika* című napilap a jankapusztai emigránstábor feloszlataát követelte.

Csuka 1995, 428.

1934. július 1.

A *Napló* egy Szántó Gábor által írt nyílt levelet közölt, amelyben tiltakozott a vád ellen, hogy része volna a Közművelődési Egyesület és a Népkör betiltásában. [...] Ezzel egy időben jelent meg a *Kalanyában* Popovics Dákának, a Dunai bánzás első bánjának a cikke, amelyben arról szólt, hogy mennyire szükséges az együttműködés a délvidéki szerbség és a magyarság között. A cikke dr. Várady Imre válaszolt.

Csuka 1995, 429.

1934. július

Dr. Deák Leót és több társát azzal az indoklással, hogy tiltott összejöveleket tartanak, részben fogházbüntetésre, részben pénzbírságra ítélték. A tiltott összejövelekek baráti megbeszélések voltak.

Csuka 1995, 428.

1934. október 9.

Marseille-ben politikai merénylet áldozata lett Sándor jugoszláv király és J. L. Barthou francia külügyminiszter. A jugoszláv kormány Magyarországot vádolta a merénylet megszervezésében való közreműködéssel, mert a merényletet szervező horvát usztasák egy ideig a jankapusztai táborban éltek.

Benda 1983, 932.

A Dubrovnik nevű hadihajó Franciaországba vitte a jugoszláv királyi párt és Jevtics Bogolyub külügyminisztert. Marseille-ben a Francia Köztársaság ünnepélyes fogadást rendezett a számára. Sándor király és Barthou francia külügyminiszter ellen halálos merényletet követtek el. [...] Sándor jugoszláv király párizsi útja előtt helyzetének teljes tudatában végrendeletet készített, amelyben úgy intézkedett, hogy fiának, Péter trónörökösnek a nagykorúságáig egy háromtagú régenstanács vezesse az ügyeket. Ennek a régenstanácsnak a tagjai Péter királyi herceg, Sztankovics Radenko és Perovics Iván voltak. A királyi hatalmat tulajdonképpen Pavle régensherceg gyakorolta, és a szerbiai nép Sztankovics és Perovics régenseket egyszerűen „priszutni gragyani”-nak titulálta.

Csuka 1995, 429.

A jugoszláviai magyarság állampolgárságának kérdése végig rendezetlen volt, bár az 1922. évi január 26-ig terjedő optálási határidő letele után minden jugoszláv polgár, aki 1910-ben a mai ország területén lakott, automatikusan jugoszláv állampolgár lett. Ezzel szemben a marseilles-i

királygyilkosság után a „vitás” állampolgárságú egyének egész tömegét – szám szerint 3640-et – hatósági intézkedés nyomán, rövid úton Magyarország területére tettek át.

Kisebbségvédelem, 1938. 6. sz. 31.

1934. október 26.

A régenstanács kibocsátott első manifesztuma még teljesen a diktatúra szellemét képviselte, csupán a jugoszláv népről szólt, a horvátokat, szlovéneket egy szóval sem említette, és természetesen említést sem tett a kisebbségekről.

Csuka 1995, 430.

1934. november 13.

Valamennyi délvidéki magyar lapnak cikket kellett közölnie, amelyben Magyarországot támadták a királygyilkosság miatt. A *Napló*nak a miniszterelnökség levélpapírosán küldték be ezt a cikket, amelynek a címe ez volt: „A marseille-i rendőri vizsgálat kétségbevonhatatlanul megállapította Magyarország felelősségét”.

Csuka 1995, 430.

1934. december 10.

A Népszövetség Tanácsának rendkívüli ülése tárgyalta Jugoszlávia beadványát, amely a magyar kormány felelősségét bizonygatta a marseille-i királygyilkossággal kapcsolatban. A megszületett határozat a magyar államra bízta az alsóbb szintű felelősség megállapítását.

Benda 1983, 933.; Mészáros 1989, 108–109.

A Népszövetség döntésében a jugoszláv vádak nyomán elítélte a merényletet, és felszólította a magyar kormányt, hogy a mulasztásokért fele-

lősségre vonható hatóságokkal szemben járjon el. Magyarországot a Népszövetség előtt Eckhardt Tibor képviselte.

Csuka 1995, 431.

1934. december 16.

Különvonatokat állítottak be a magyar vidékek számára, és hatósági presszióval bírták rá a magyarokat, hogy menjenek Oplenácra kegyeletüket leróni a királyi mauzóleumban. December 16-án Szántó Gábor külön gazdavatatot szervezett, amelynek útját óriási magyar manifesztációnak akarták feltüntetni, és a királyi sírnál Ágoston Sándor református püspöknek, Kovács István becskerekai érseki vikáriusnak, dr. Szántó Gábornak és Finta Lajos zentai plébánosnak kellett a magyarság nevében emlékbeszédet mondani. Ezeket a beszédeket a magyar lapokban részletesen kellett közölni.

Csuka 1995, 431.

1934. december 22.

Pavle régensherceg, aki a diktatúra kalandos külpolitikájától visszariadt, megkezdte a diktatúra felszámolását, és Jevtics külügyminisztert bízta meg a kormányalakítással. Ugyanazon a napon közölte a hivatalos lap a régenstanács első kegyelmi döntését, amellyel dr. Macsek Vlatko 1932-ben kimondott háromévi fegyházbüntetésének hátralévő részét elengedte.

Csuka 1995, 432.

1934

Az 1933–34-es tanévben 409 magyar egyetemi hallgató tanult: Zágrábban 222, Belgrádban 100 és Szabadkán 87.

Gubás 2009, 22.

